

Aspecten Sociale Veiligheid Stedebouwkundig Plan Damaststraat e.o. Haarlem

Amsterdam, 2 november 2000

Tobias Woldendorp

Aspecten Sociale Veiligheid Stedebouwkundig Plan

Damaststraat e.o. Haarlem

Aan: Joost van Hattem (Woningstichting Haarlem Veste)
Subash Taneja (Taneja Hartsuyker)

Van: Tobias Woldendorp (adviseur sociaal veilig ontwerpen bij Van Dijk, Van Soomeren en Partners te Amsterdam)

Over: Stedenbouwkundig plan Damaststraat e.o. d.d. 19. 9. 00

Datum: 1 november 2000

Vooraf

In de zomer van 2000 heeft Subash Taneja (architectenbureau Taneja Hartsuyker) aan Tobias Woldendorp, adviseur sociaal veilig ontwerpen bij Van Dijk, Van Soomeren en Partners (DSP) te Amsterdam, gevraagd mee te denken over het verbeteren van bepaalde veiligheidsaspecten op het gebied van stedenbouw en inrichting openbare ruimte van het complex Damaststraat e.o. in Haarlem. Een aantal adviezen is toen de revue gepasseerd: o.a. de wens om van het opgetilde maaiveld -in principe openbare ruimte- een eenheid te maken, die derden niet zo snel zullen doen besluiten het gebied te betreden. Door een portico over de entree van de gebieden in de architectuur mee te ontwerpen ontstaan fictieve 'drempels', die ongewenst gebruik van het gebied tegen kunnen gaan. Een ander aspect betrof de slechte toegankelijkheid van de bergingen in de verzonken parkeergarage. Ook de bereikbaarheid van het opgetilde maaiveld voor o.a. taxi, invalidentransport en verhuishagen vormde destijds een punt van zorg.

Medio oktober heeft Subash Taneja opnieuw gevraagd interactief mee te denken over nieuwe planvarianten en hierop op aspecten van sociale veiligheid en leefbaarheid mee te denken. In overleg met de Woningstichting Haarlem Veste is afgesproken dat de bevindingen gevolgd door gerichte adviezen in een korte briefing vermeld zullen worden en aan Taneja en Haarlem Veste voorgelegd zullen worden. De adviezen worden aan de hand van ontwikkelde toetsingscriteria nader uiteengezet.

Toetsingscriteria

Bij het beoordelen van de plannen maakt DSP gebruik van de criteria op het gebied van sociaal veilig ontwerpen, zoals die in 1990 door Van der Voordt en Van Wegen zijn opgesteld (TU Delft 1990). DSP heeft de afgelopen tien jaar bij diverse onderzoeken en adviezen deze criteria gehanteerd en verder ontwikkeld. Dit heeft geresulteerd in een uitgebreide verzameling criteria, normen en praktische vuistregels. In recente adviezen voor o.a. het Masterplan Stadscentrum Alphen aan den Rijn, het Kwaliteitsboek Leefbaarheid en Veiligheid voor het Utrecht Centrum Project en verschillende woningbouwprojecten (o.a. Polderweggebied Amsterdam) is deze verzameling als volgt samengevat:

- toegankelijkheid;
- attractiviteit;
- zien en gezien worden;
- markering territoria (zonering).

Deze door DSP ontwikkelde toetsingscriteria lopen als een rode draad door de adviezen heen. Daarnaast is een belangrijke reeks, waarop getoetst wordt: context-ontwerp-beheer.

Toegankelijkheid/markering territoria

- Het woonbuurtje heeft een groot aantal toegangen; daardoor is de beslotenheid die het zou kunnen hebben gering en de aantrekkingskracht voor derden, die er niets te zoeken hebben groot. Omdat het er naar uitziet dat het drempelidee uit het mondelinge advies van afgelopen zomer niet realistisch lijkt, is het wenselijk te zoeken naar andere mogelijkheden om de toegankelijkheid terug te dringen.

Advies: Beperk het aantal toegangen. Daartoe is het raadzaam de twee blokken aan de spoorzijde met appartementen, die zorgvuldig om bergingen heen gevouwen zijn, te onttrekken aan de openbare weg. Aangeraden wordt beide elementen te koppelen aan de woningen aan de Sparnoogstraat en afsluitbare transparante entrees te maken.

- Voor de zuidzijde van het buurtje geldt dat de oostelijke toegang tot de Damaststraat een onduidelijke vorm heeft: het is geen plein maar ook geen achterpad. De gebruikswaarde is nihil en door de gesuggereerde golvende (prent 2) respectievelijk gehakkelde (prent 1) van de oostelijke gelegen woningen is de uitnodiging tot onbedoeld gebruik (schuilen/verstoppings/urineren) groot.

Advies: Maak hier een smal, goed overzichtelijk achterpad. Optioneel loopt hij taps toe naar de straat, om het overzicht te vergroten.

- De prenten 1 en 2 laten zien dat er één plein aan de oostzijde komt en een smalle corridor aan de westzijde. Dat trekt het ruimtelijke concept qua zichtlijnen en gebruik van de openbare ruimte enigszins scheef.

Advies: Het is wenselijk het middendeel van de (sociale huur)woningen ruimtelijk te omspoelen door een stelsel van redelijk riant opgezette openbare ruimten met een grote gebruikswaarde. Daarmee is er gelegenheid om goede pleinen met speel- en zitgelegenheid te ontwerpen alsmede een goede circulatie van spelende kinderen in een autoloos publiek domein te genereren.

- Het achterpad bij de sociale huurwoningen is, als je het Politiekeurmerk Veilig Wonen Nieuwbouw er op naslaat, te lang, terwijl er geen woningen direct op uit kijken. Door de lichte kromming is het eind niet te zien.

Advies: Knip het bouwblok in twee even grote delen van elk zes woningen op of maak het achterpad breder (en wel minimaal 1.80 meter). Het van twee zijden afsluitbaar maken heeft geen voorkeur, omdat de gevoeligheid voor inbraak weliswaar kleiner wordt, maar de sociale veiligheid hiermee niet gebaat is. In het Politiekeurmerk Veilig Wonen Nieuwbouw worden bij het kopje K4 nog enkele handreikingen gedaan.

Zien en gezien worden/attractiviteit

Onder een deel van het complex is half verdiept het parkeren gesitueerd. Door het toepassen van de vide in de woningen komt extra daglicht in de parkeerruimten. Dat verbetert de zichtbaarheid en attractiviteit.

Territorialiteit/Markering

- Het is voor de betrokkenheid van de bewoners bij de openbare weg positief dat niet alle auto's van maaiveld verdwenen zijn en in ondergrondse parkeergarages zijn ondergebracht, zoals de vogelvluchtperspectieven laten zien. Bewoners zijn, doordat hun auto voor de deur staat geneigd om bij onraad in de avonden hun blik nog eens naar buiten te richten.

Advies: Handhaven opzet en waar mogelijk uitbreiden van parkeergelegenheid in openbare ruimte in buurtje.

- In het verlengde van deze opmerking valt op dat een deel van de woningen (vooral die aan de Damaststraat) geen voortuinen hebben. Uit het oogpunt van betrokkenheid bij de straat is dit niet gunstig. Bewoners van woningen zonder voortuin hebben, zeker wanneer aan de straatzijde keukens zijn, namelijk de neiging zich naar binnen te richten (mensen lopen te dicht langs de huizen, de ramen worden geblindeerd met luxaflex e.d.). En omdat hier ook geen auto's in de straat geparkeerd staan, zijn mensen al helemaal niet bereid een blik op straat te werpen bij onraad.

Advies: Neem voortuinen in het profiel op aan de Damaststraat. Dit gaat dan ten koste van het openbaar groen, maar het vergroot de betrokkenheid bij het publiek domein. Zo'n voortuin moet ruim opgevat worden: dat kan een eigen tuin zijn, maar ook een door de corporatie beheerde zone, die in één hand ontworpen is (voorbeelden hiervan in Corpus Den Hoorn/Hoornse Plas in Groningen (Mecanoo)).